

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Włostowska

w sprawie **S. W.**,

wobec której umorzono postępowanie o czyn z art. 278 § 3 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 60 § 1 k.k. z 1969 r. na mocy ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o amnestii, po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 28 lutego 2023 r., w trybie art. 535 § 5 k.p.k., kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść S. W., od postanowienia b. Sądu Powiatowego w Zgorzelcu z dnia 23 lipca 1974 r., sygn. akt II Kp 466/74 o umorzeniu postępowania, odtworzonego postanowieniem Sądu Rejonowego w Zgorzelcu z dnia 11 lutego 2021 r. sygn. akt II Kp 466/74, II Ko 1282/20,

- 1) uchyla zaskarżone postanowienie i na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 umarza postępowanie;**
- 2) kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Zgorzelcu z dnia 11 lutego 2021 r. (sygn. akt II Kp 466/74, II Ko 1282/20) dokonano odtworzenia akt sprawy II Kp 466/74 Sądu Powiatowego w Zgorzelcu w części, tj. w zakresie wydanego przez Sąd orzeczenia w ten sposób, że stwierdzono, iż w dniu 23 lipca 1974 r. Sąd Powiatowy w Zgorzelcu po przeprowadzeniu postępowania w sprawie sygn. II Kp 466/74, przeciwko S. W. oskarżonej o to, że w styczniu 1974 roku w Ż. Powiatu [...]

pełniła czynności kierownicze w nielegalnym związku „Ś.” t.j. o czyn z art. 278 § 3 k.k. w zw. z art. 60 § 1 k.k. (k.k. z 1969 r.) w przedmiocie zastosowania amnestii, wydał postanowienie następującej treści:

„zważywszy, że przestępstwo popełnione zostało przed dniem 15.06.1974r. należy do kategorii przestępstw wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 18.07.1974 r. o amnestii Dz. U. nr 27 poz. 159 nie ulegają wyłączeniu z amnestii na mocy art. 4 tej ustawy postanawia:

- 1. postępowanie karne w stosunku do S. W. o przestępstwo z art. 278 § 3 k.k. w zw. z art. 60 §1 k.k. umorzyć,*
- 2. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa,*
- 3. na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o amnestii o amnestii Dz. U. nr 27 poz. 159 zobowiązuje S. W. do podjęcia w terminie 3 (trzech) miesięcy stałej pracy zarobkowej.”*

Od tego postanowienia tj. orzeczenia z dnia 23 lipca 1974 r. wydanego przez Sąd Powiatowy w Zgorzelcu (sygn. akt II Kp 466/74) kasację na korzyść S. W., w trybie art. 521 k.p.k. wniósł Prokurator Generalny, zarzucając temu rozstrzygnięciu *„rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie prawa karnego materialnego, tj. art. 278 § 3 Kodeksu karnego z 1969 r., polegające na przypisaniu S. W. popełnienia przestępstwa przewidzianego w tym przepisie, mimo że swoim zachowaniem oskarżona nie zrealizowała ustawowych znamion wymienionego przestępstwa.”*

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i umorzenie postępowania, na podstawie art 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna.

Jak wynika z akt sprawy, prowadzone wobec S. W. postępowanie karne ściśle związane było z jej przynależnością do wspólnoty wyznaniowej „Ś.”. Zdarzenia z 1974 r. dotyczyły druku materiałów biblijnych przez S. W.. Postawiony jej wówczas zarzut z art. 278 § 3 k.k. z 1969 r. obejmował zachowanie polegające na pełnieniu czynności kierowniczych w związku, który rozwiązano lub któremu odmówiono zalegalizowania. Uznano zatem, stawiając zarzut realizacji znamion

tego typu, że S. W. pełniła czynności kierownicze w nielegalnym związku pod nazwą „Ś”.

Sąd Najwyższy wielokrotnie rekonstruował poprawne rozumienie pojęcia "związku" na gruncie art. 278 k.k. z 1968 r., a także odnosił rezultaty tej wykładni do związków religijnych. Podkreślał, że wspólnota wyznaniowa, jako oparta wyłącznie na więzach religijnych nie może być w ogóle uznawana jako "związek" w kategoriach prawa karnego. Nie jest zatem uzasadnione odnoszenie pojęcia "związku" w rozumieniu prawa karnego materialnego (np. art. 278 k.k.), do wspólnoty o charakterze religijnym, wyznaniowym - zbiorowiska ludzi, których łączy nie więź organizacyjna, ale religijna (tak m.in. w wyroku z dnia 21 listopada 2018 r., III KK 527/18). Ponadto działalność wspólnoty religijnej Ś. nie stanowiła tajemnicy dla ówczesnych władz państwowych, co niejednokrotnie Sąd Najwyższy podkreślał w ugruntowanym w tej kwestii orzecznictwie (por. wyroki: z dnia 27 września 2000 r., II KKN 160/00).

Wiedzą dziś powszechną jest, iż władze państwa totalitarnego czy autorytarnego wykorzystują prawo karne do represjonowania nietolerowanych przez siebie osób, czy organizacji. Dzieje się tak najczęściej przez "kreatywną" wykładnię przepisów karnych lub wykroczeniowych, które z pozoru neutralne i niekwestionowane, nagle stają się w orężem nękania i prześladowań. Tak też było w czasach PRL z wspólnotami o charakterze religijnym, co trafnie podkreśla Prokurator Generalny w swojej kasacji.

Zastosowanie do S. W. przepisów ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o amnestii (Dz. U. Nr 27, poz. 159), jak trafnie zauważa Prokurator Generalny, prowadziłoby do przypisania sprawstwa czynu i jedynie obligowało do darowania kary. Byłoby to rozstrzygnięcie rażąco naruszające prawo materialne.

Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie podziela pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2010 r. V KK 356/09, w którym wskazano, że przepis art. 537 § 2 k.p.k. nakazujący uniewinnić oskarżonego w postępowaniu kasacyjnym w razie stwierdzenia oczywiście niesłusznego skazania stosuje się także wtedy, gdy oczywista niesłuszność dotyczy innych rozstrzygnięć - np. wyroku lub postanowienia umarzającego postępowanie karne na podstawie aktu prawnego o amnestii. Dzieje się tak jednak wówczas, gdy do

takiego bezzasadnego ustalenia popełnienia czynu zawierającego znamiona przestępstwa dojdzie po rozpoczęciu przewodu sądowego przed sądem pierwszej instancji. Gdy postępowanie przed Sądem pierwszej instancji zostało zakończone prawomocnie zanim rozpoczęto przewód sądowy, winno nastąpić umorzenie postępowania.

Sąd Powiatowy w Zgorzelcu umorzył postępowanie karne przeciwko oskarżonej na mocy odpowiednich przepisów ustawy o amnestii zanim doszło do wszczęcia przewodu sądowego.

Mając na uwadze wszystkie podniesione powyżej okoliczności, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i na mocy art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. umorzył postępowanie wobec S. W. w zakresie zarzuconego jej przestępstwa.